מה הדין: עשיית דין עצמית ("עביד אינש דינא לנפשיה") – מתי מותר למנוע הפסד ממוני בכוח?

מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה

אדם הרואה שחברו בא לגזול ממנו, להזיק את חצרו או לקחת את ממונו שלא כדין, והממון עומד לאבד – מותר לו לעשות דין לעצמו ולמנוע את הנזק והגזל מיד, אפילו תוך שימוש בכוח סביר, מבלי להמתין לפנייה לבית הדין.

נפסק להלכה בשולחן ערוך (חושן משפט, סימן ד' סעיף א'): "עביד אינש דינא לנפשיה... אם מגיע לו הפסד אם ימתין עד שידון עם חברו, מותר לו לעשות דין לעצמו ולהציל את שלו".

התנאים להתר עשיית דין לעצמו:

מקום פסידא: שהמתנה לפנייה לבית הדין תגרום להפסד ניכר שלא ניתן יהיה להשיבו מאוחר יותר.

בבירור כהלכה: שהמוחה בטוח לחלוטין שהדין עמו ואין לו ספק בדבר.

שימוש בכוח מידתי: שלא יזיק לזולת יותר ממה שנדרש כדי למנוע את הגזל או הנזק.

בשיעור הובאה דוגמה לאדם שהניח חביות גדולות בפתח חצר חברו וחסם את יציאת מכוניתו. כיוון שבעל החצר היה חייב לצאת לעבודתו וכל עיכוב נחשב "מקום פסידא", פסק השולחן ערוך שמותר לבעל החצר לגלגל את החביות ולפנות את הדרך, ואם נשברו החביות תוך כדי פינוין כדרכו – פטור מכל תשלום *(שולחן ערוך, חושן משפט, סימן תי"ב סעיף ב' ; וסימן ד' סעיף א')*.

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

להרשמה ולפרטים: 02-6260680 · horat-hamishpat.co.il

סרקו את הקוד לאתר הוראת המשפט

https://horat-hamishpat.co.il/halacha-qa/self-help-din-prevent-loss/